

Despre necesitatea unui brand al analistului de intelligence

Ionel NIȚU

Lector universitar drd., Serviciul Român de Informații

e-mail: ionelnitu@sri.ro

Felicia RĂDOI

Serviciul Român de Informații

e-mail: feliciara2@yahoo.com

*„Intelligence services employ intelligence analysts to do just that – transforming accurate and relevant information into meaningful insights, in a form consumers can use at a time they need them. If intelligence fails to do this, it fails altogether”.
(Fred Schreier)*

Résumé

Face au déluge d'informations, le renseignement est contraint à reconsidérer la place d'analyste – le principal responsable pour la sélection, l'organisation et l'interprétation des données disponibles à un certain moment. Sa présence est, par la suite, une condition absolument nécessaire du processus de renseignement, sur lequel l'analyste agit de manière active, lui superposant une valeur supplémentaire en termes de connaissance et décision.

En tant qu'arbitre des jugements, l'analyste est doué d'habiletés et aptitudes mentales particulières. Le système doit être lui aussi flexible, afin d'assurer la meilleure intégration des capacités analytiques.

De telles provocations exigent de constituer et faire largement reconnaître l'identité professionnelle de l'analyste de renseignement.

C'est justement ce que l'auteur se propose, c'est-à-dire d'apporter la nécessité d'un brand de l'analyste de renseignement à l'attention publique. La raison en est dictée par un double impératif : d'un côté, par l'exigence interne, et de l'autre par l'opportunité de projeter à l'extérieur l'image de l'institution en utilisant l'analyste.

C'est tout à fait légitime, par conséquent, de prendre en considération l'opportunité d'inclure l'analyste de renseignement dans le nomenclature professionnel.

Mots-clés: renseignement, processus de renseignement, analyste de renseignement, brand.

▪ **În loc de argument**

Mai întâi câteva paradoxuri, care, în esență, reprezintă și argumentul pentru care ne-am propus să abordăm acest subiect:

- în spațiul public românesc sunt prezente numeroase categorii de analiști (în Clasificarea Ocupațiilor din România sunt definite 27 de tipuri de analiști, iar la posturile de televiziune puteam vedea încă 3-4 categorii), dar analistul de intelligence (sau analistul de informații) nu este recunoscut drept o ocupație / profesie în țara noastră;

- există departamente de analiză în toate serviciile de informații, în unele ministere, ONG și firme private, dar analiza de intelligence nu este definită / conceptualizată.

Mai mult, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială din cadrul Universității București (în parteneriat cu Serviciul Român de Informații) a lansat (în urmă cu 3 ani) masterul de Analiza Informației, iar la Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul” au fost inițiate, din toamna acestui an, o licență (*Studii de Securitate și Informații*) și un master (*Analiza de Intelligence*) dedicate analizei de informații.

Și totuși, nu putem să nu ne întrebăm: Unde sunt analiștii de intelligence? Cine sunt ei? Cu ce se ocupă?

Acestea sunt numai câteva din motivele pentru care considerăm că se impune crearea unui standard ocupațional care să confere identitate profesională distinctă analistului de intelligence și profesiei acestuia: analiza de intelligence. Aceasta din urmă trebuie să parcurgă și un proces de firească teoretizare, sens în care autorii au contribuit la redactarea „Ghidului analistului de intelligence. Compendiu pentru analiștii debutanți”, editat de Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul” și lansat cu numai câteva zile în urmă.

1. Cine este analistul de intelligence

▪ **Locul și rolul analistului în fluxul de intelligence**

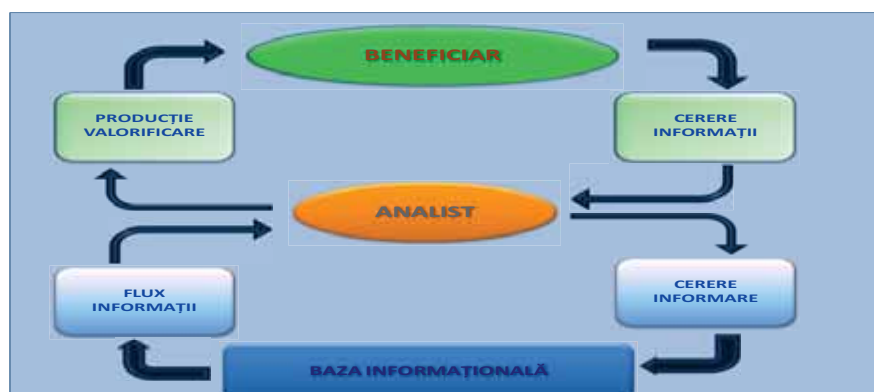
Confruntată cu necesitatea de a gestiona un flux din ce în ce mai mare de informații, activitatea de intelligence este constrânsă la reconsiderarea proceselor de selecție, organizare, evaluare și interpretare a datelor – ceea ce se identifică, fundamental, cu procesul de analiză a informațiilor. În special în actualul context, definit de societatea informațională, instanța analitică reprezintă o condiție *sine qua non* a activității de intelligence.

O primă remarcă, elementară, este că softurile dezvoltate pentru analiza de intelligence pot realiza filtrarea și organizarea datelor, însă nu pot înlocui

factorul uman, mai ales în ceea ce privește atribuirea valorii și a semnificațiilor datelor obținute / disponibile la un moment dat. Ca urmare, analistul de intelligence trebuie privit ca factor-cheie al acestui proces complex, generând plus-valoare în planul cunoașterii și utilitate în plan decizional.

Analistul ce activează în alte domenii (social, economic, financiar) are, de asemenea, ca domenii de competență și sarcini culegerea de date, selecția și evaluarea lor și redactarea unui raport destinat managementului instituției / organizației, menit să întemeieze deciziile privind activitatea acesteia. **Diferența specifică** o reprezintă, în cazul analistului de intelligence, operarea cu elemente de cunoaștere de o largă diversitate tematică, atât din surse deschise, cât mai ales **secrete**, și faptul că produsele activității sale (documente de informare, evaluări, prognoze) au **incidență nemijlocită asupra problematicei de securitate națională**, fiind menite să **fundamenteze decizia politică** în stat.

Rolul analistului în fluxul de *intelligence* (**Schema nr. 1**) derivă din situarea sa ca interfață cu dublu sens între nivelul informativ-operativ și beneficiari, respectiv între structura de securitate în care activează și decizionalii statului. Din această perspectivă, departamentelor de analiză le revine, pe de o parte, sarcina de a gestiona informațiile obținute de zonele operaționale și cele disponibile din surse deschise și de a elabora documentele de informare pentru responsabili guvernamentali, și, pe de altă parte, aceea de a orienta demersurile informative pentru a răspunde solicitărilor beneficiarilor, cu respectarea cadrului legal.

Schema nr. 1 – Analistul în fluxul de *intelligence*.

Sursa: Nițu Ionel (coord.), *Ghidul analistului de intelligence: compendiu pentru analiștii debutanți*, Editura ANI „MV”, 2011, pag. 31

În consecință, atribuțiile ce le revin analiștilor de informații acoperă un registru vast de activități, respectiv:

- trierea informațiilor disponibile referitoare la un anumit subiect, prin raportarea acestora la criterii de veridicitate și relevanță și decelarea elementelor esențiale. Aceasta presupune, de cele mai multe ori, o atență și constantă monitorizare a evoluțiilor în problematica de interes și în domeniile conexe și chiar o specializare de nișă a analistului.

Sunt avute în vedere atât baza de date disponibilă din input, sursele deschise, evaluările și punctele de vedere ale altor specialiști, precum și experiența personală a analistului;

- organizarea datelor în forma cea mai potrivită, cu respectarea scalei cronologice sau determinist, în scopul relevării adecvate a schimbărilor;

- fundamentarea și dezvoltarea unui raționament corect, care să permită identificarea cauzelor și a efectelor probabile. Sunt aplicate metode specifice menite să asigure validitatea și obiectivitatea demersului rațional (mai ales în condițiile în care sunt disponibile informații contradictorii), evitarea erorilor de analiză, cu apel consecvent la gândire critică. Analistul de intelligence trebuie să aplice justă măsură în valorificarea experienței deținute și a clișeelelor personale, pentru a putea interpreta corect elementele de noutate și a remodela proiecțiile de natură predictivă. În egală măsură, se află în postura de a identifica elementele de cunoaștere suplimentare necesare pentru fundamentarea unei evaluări valide;

- elaborarea și redactarea documentului de informare, cu respectarea normelor gramaticale și de exprimare, precum și a procedurilor de formă și fond instituționale. Stilul trebuie să fie adecvat comunicării inter-instituționale, cu formulări clare și concise;

- transpunerea feed-back-ului în termeni de solicitări de noi informații.

Dincolo de toate acestea, activitatea curentă a analistului de intelligence presupune, în esență, procesarea unor baze mari de date (de multe ori în termene scurte) ori furnizarea unor evaluări în condiții de deficit informațional (înainte de sau la scurt timp după producerea unui eveniment), sub imperativul de a oferi explicații ori scenarii valide.

Analistului de intelligence i se cere să deceleze și să comunice în timp util decizionalilor schimbările semnificative în privința vulnerabilităților / amenințărilor la adresa securității naționale, încât să fundamenteze atât măsuri de prevenire, contracarare sau de limitare a efectelor negative, cât și politici și strategii naționale pe termen lung.

Ca specificități, care individualizează activitatea curentă a analistului de intelligence, ar mai fi de menționat: setul de rigori derivate din

chestiunile de ordin normativ dar și din codul deontologic aplicabil domeniului analizei, aplicarea anumitor metode analitice, restricțiile (date de caracterul secret al activității sale, stresul și condiționalitățile specifice carierei oricărui militar), anonimatul (produsele sale sunt remise beneficiarilor în numele instituției) și multe altele. Lăsăm cititorului posibilitatea de a identifica noi dimensiuni ale activității de analiză și de a reflecta asupra modului în care acestea conferă individualitate profesiei de analist de intelligence.

▪ **Repere ale profilului psiho-profesional al analistului de intelligence**

A corespunde unor asemenea expectații / exigențe profesionale implică existența unor însușiri psiho-intelectuale și a unor abilități și deprinderi specifice (prezentate sintetic în **Schema nr. 2**). Pot fi considerate premise ale performanței analitice următoarele:

• *aptitudini:*

- un grad de inteligență peste medie;
- capacitatea de accesare a tuturor tipurilor de gândire – algoritmică / euristică, reproductivă / productivă, divergentă / convergentă, inductivă / deductivă;

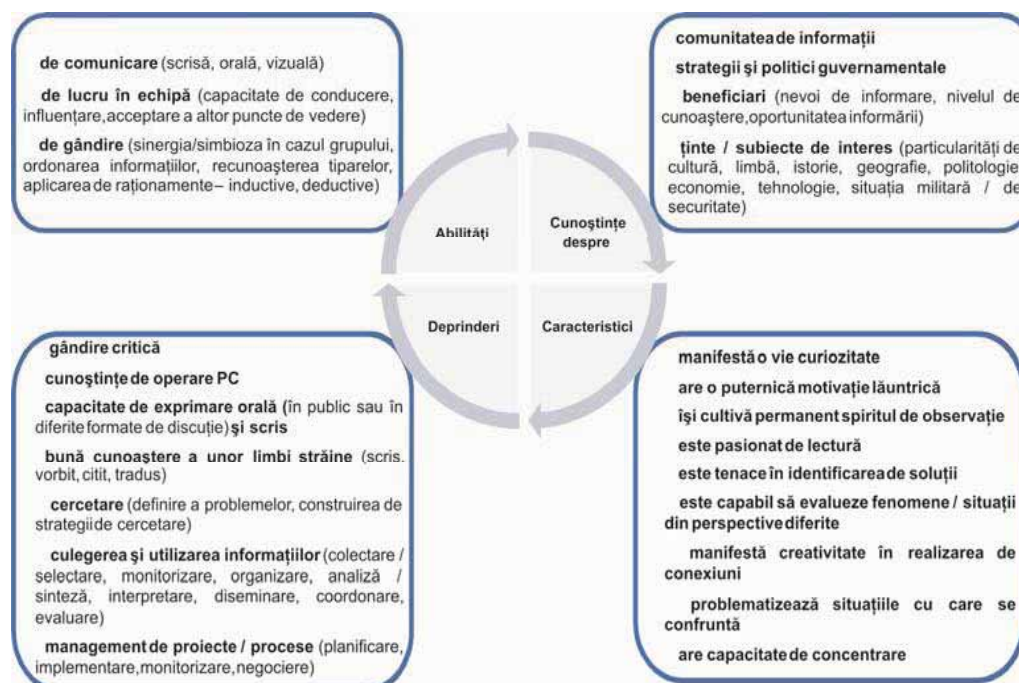
- aptitudini cognitive dezvoltate, respectiv: rapiditate perceptivă, atenție distributivă, capacitate de concentrare, capacitate de structurare eficientă a informațiilor, flexibilitate categorială, originalitate, coerența și flexibilitatea ideilor, înțelegere și exprimare fluentă și facilă verbală și în scris;

• *deprinderi:*

- formative (manifestate în învățare activă);
- rezolutive (capacitate de soluționare rapidă, de gestionare a unor probleme complexe, ascultare activă);
- reglatorii (analiza controlului, monitorizarea și managementul timpului);

• *trăsături de personalitate și elemente psiho-caracteriale:*

responsabilitate, conformism social, perseverență, controlul tendinței de a lua decizii pripite, obținerea de informații prin conversație, autocontrolul, deschiderea către experiențe, capacitatea de coordonare, receptivitatea socială, dorința de realizare, asertivitatea, încrederea socială, flexibilitatea comportamentală, argumentarea verbală, independența, amabilitatea, capacitatea de refacere a tonusului, sociabilitatea, capacitatea de negociere, persuasiunea.

Schema nr. 2 – Competențe de bază ale analistului de *intelligence*

Sursa: Nițu Ionel (coord.), *Ghidul analistului de intelligence: compendiu pentru analiștii debutanți*, Editura ANI „MV”, 2011, pag. 37

Pe lângă aptitudinile înnăscute și cele dezvoltate în procesul de formare, eficiența activității analistului se află în corelație directă cu:

- un grad ridicat de cultură generală, respectiv deținerea unui bagaj de cunoștințe structurat, organizat din cât mai multe domenii (economic, juridic, administrativ, cultural, religios, istoric etc.), care să permită evidențierea unor elemente definitorii aflate în conexiune - uneori aparent inexplicabil – cu fenomene, reacții, situații etc. din actualitate, cu relevanță pentru securitatea națională;

- o experiență profesională relevantă, reprezentând acumulare de elemente de cunoaștere și de norme / proceduri, care să favorizeze soluționarea cu operativitate a sarcinilor;

- utilizarea unui aparat metodologic adecvat, fiind privilegiate, în principiu, acele metode și tehnici analitice cu un pronunțat caracter inductiv (raționament de la particular la general) și predictiv (estimări cu privire la „viitorul” posibil).

Metodele de analiză utilizate de analiștii de intelligence nu se revendică neapărat din spectrul științific – după cum evidențiază și Jeffrey R. Cooper – întrucât privilegiază mai curând intuiția și imaginația și nu comportă planul imediat, concret, verificabil și cuantificabil. Judecățile de valoare la care analiștii ajung nu se datorează doar operării cu planul factual, ci se întemeiază în bună măsură pe conexiuni și procese cognitive individuale (în care experiența personală deține un rol important) – tocmai pentru a putea compensa ceea ce este incomplet, contradictoriu, ambiguu¹.

În acest context, o importanță deosebită revine apelului constant la gândirea critică, respectiv la tehnicile de evitare a erorilor cognitive (ceea ce Mark Lowenthal denumea „triplu joc mintal”: a ne gândi la modul nostru de gândire în timp ce gândim)². Analiștii de intelligence dispun de o capacitate aparte de a-și monitoriza raționamentele, eliminând poziționările pur personale ori clișeele mentale, fiind capabili să construiască scenarii alternative și să ia în considerare ipoteze și puncte de vedere diferite.

Conturându-se în această manieră, profilul psiho-profesional al analistului de intelligence evidențiază importanța majoră a existenței unor capacități cognitive superioare înnăscute, cărora li se adaugă un proces continuu de cultivare programatică – de cele mai multe ori prin mentorat și lucru efectiv – ce include gestionarea / asumarea aspectelor specifice „delicate” (secret, ierarhie ori eșec).

2. Cine poate fi analistul de intelligence – despre asumarea unei imagini publice

Pe de altă parte, însă, *analistul este un element al unui mecanism instituțional* complex, nevoit să se adapteze constant la solicitările unui context de securitate din ce în ce mai dinamic.

Adaptarea componentei analitice a procesului de intelligence la schimbările mediului de securitate impune **dezvoltarea unei culturi analitice** atât *la nivel individual* (prin configurarea unor programe specifice de formare și valorificare a potențialului analiștilor), cât și *instituțional* (prin crearea mecanismelor și asimilarea rezultatelor unor procese de lecții învățate, prin dezvoltarea programelor de mentorat ca manieră eficientă de transmitere a experienței și integrarea superioară a segmentelor analitic și operațional).

¹ Cooper, Jeffrey R. – *Curing Analytic Pathologies*, CSI, 2005.

² Lowenthal, Mark M. – *Intelligence from Secret to Policy*, CQPRESS.

În egală măsură, însă, tocmai rolul și importanța analistului în ecuația activității de intelligence recomandă și reclamă simultan dezvoltarea unei culturi analitice *la nivelul societății* – deziderat pentru a cărui materializare este esențială ***asumarea și promovarea unei imagini publice a analistului / analizei de intelligence***. Scopul unui astfel de demers îl constituie aducerea în lumină a unei dimensiuni de înaltă performanță, mai puțin cunoscute a activității structurilor de intelligence, care să fie plasată / recunoscută public ca aparținând (și) registrului intelectual, cu evidențierea utilității procesului analitic din perspectiva fundamentării deciziilor privind interese naționale.

Adiacent, pot fi identificate ca **scopuri subsidiare** ale acestui proces:

- promovarea publică a cooperării în domeniul analizei de intelligence cu instituții omologe relevante din spațiul euro-atlantic, precum și cu mediul academic și societatea civilă;

- mediatizarea eforturilor constante pentru profesionalizarea resursei umane implicate în activitatea de analiză și creșterea interesului pentru o carieră în acest domeniu.

Din perspectiva conturării unui brand al analistului de intelligence, primul pas ar trebui să îl reprezinte realizarea unei analize SWOT care să reliefeze punctele tari ale comunității de analiști de intelligence pe care s-ar putea sprijini un asemenea demers, în contrapondere cu eventualele puncte slabe. Acestea sunt, în principiu, generate fie de lipsa unor referințe conceptuale în privința profesiei de analist de informații și de dificultatea - dat fiind specificul activității - de a promova public persoane identificate ca analiști, fie de asocierea imagologică a activității structurilor de intelligence cu spectrul „ocult” sau intrusiv.

Publicul vizat de promovarea unui brand al analistului de intelligence îl reprezintă, în principal, *liderii și formatorii de opinie* - reprezentanți ai instituțiilor din sistemul de securitate și apărare, instituțiile publice din administrația centrală și locală, beneficiare de produse de intelligence, dar și analiști din mediul internațional, reprezentanți ai comunităților de informații din alte state. În aceeași categorie pot fi incluși membri activi ai mediului academic, jurnaliști de prestigiu, reprezentanți ai ONG-urilor cu profil conectat domeniului securității naționale, agenții de consultanță politică, economică sau de securitate. **Publicul secundar** îl constituie publicul general – indirect, prin reflectarea mesajelor promovate de formatorii de opinie.

Mesajul esențial al unui brand al analistului de intelligence ar trebui să evidențieze faptul că activitatea acestuia, caracterizată prin profesionalism și competență, contribuie la decizii importante în politica de securitate a unui stat, reprezentând o necesitate și o plus-valoare în folosul binelui public.

Configurarea unei identități de brand reprezintă principala provocare a unei asemenea inițiative, fiind necesară găsirea unui suport vizual și verbal care să susțină performanța și utilitatea profesiei. De altfel, însuși personajul analistului de intelligence se profilează în mod adecvat prin *accentuarea valorilor asociate procesului și produsului analizei de intelligence* (complexitate, caracter integrat, științific și performant, legal, obiectiv și corect, important pentru decizia strategică, apărarea intereselor naționale și ale drepturilor cetățeanului).

Analistul de intelligence se conturează, astfel, ca personaj generic - un specialist în intelligence creativ, capabil de gândire critică și inițiativă, un profesionist integru, imparțial care cercetează în profunzime, cu metode științifice, un reprezentant de elită aflat în serviciul națiunii care filtrează cu acuratețe o cantitate enormă de informații și deține astfel arta de a extrage cunoașterea esențială, utilă deciziei.

O variantă eficientă ar fi preluarea vizuală unor elemente de imagine națională (tricolor, stemă) și includerea în slogan a unor termeni-forță, precum: patrie, securitate, adevăr, specialist, profesionalism, intelligence, cunoaștere, gândire.

Obiectivele de comunicare identitară ar putea fi:

Valorile brandului:

- analist;
 - inteligență, perspicacitate, capacitate de prognoză;
 - expertiză, profesionalism;
 - intuiție, flexibilitate, creativitate, operativitate;
 - obiectivitate;
 - mândrie profesională;
 - abnegație, spirit de echipă, anduranță;
 - munca anonimă versus vizibilitatea / importanța rezultatelor anonimatul muncii;
 - în slujba interesului național.

● Procesul și produsul de analiză:

- complex și integrat;
- științific și performant;
- legal, obiectiv, corect.
- important pentru decizia strategică, apărarea intereselor naționale și a drepturilor cetățenilor

Mesajul brandului: Expertiza și profesionalismul analiștilor sunt în serviciul națiunii.

În concluzie, considerăm că un astfel de proiect ar putea completa imaginea instituțională a serviciilor de informații din România (ori chiar a comunității naționale de informații, în ansamblul său), prin promovarea publică a componentei analitice a activității de intelligence ca domeniu de performanță.

Un obiectiv implicit constă în definirea unui standard ocupațional care să aibă drept finalitate introducerea analizei de informații (analizei de intelligence) în Clasificarea Ocupațiilor din România și, implicit, recunoașterea acestei ocupații / profesii în țara noastră.

Bibliografie

1. Cooper, Jeffrey R. – *Curing Analytic Pathologies*, CSI, Washington DC, 2005.
2. Davis, Jack – *Tensions in Analyst-Policymaker Relations: Opinions, Facts, and Evidence*, in The Sherman Kent Center for Intelligence Analysis Occasional Papers: Vol.2, No. 2.
3. Johnston, Rob – *Analytic Culture in the U.S. Intelligence Community*, The Center for the Study of Intelligence (CSI), Washington DC, 2005.
4. Lowenthal M. Mark – *Intelligence: From Secrets to Policy*, CQ Press, Washinton DC, 2000.
5. Schreier, Fred – *Transforming Intelligence Services*, National Defence Academy & Austrian Ministry of Defence and Sports, in co-operation with Geneva Centre for the Democratic Control and Armed Forces, 2010.